

Haladás

TARTALOM:

- Bebel:* Az új társadalom.
Szilágyi Sándor: Pillanatok (vers).
Váradai Sándor: Didó (dráma-
részlet).
Bégh Géza: Triszte. Talán...
(versek).
Crasslán: A ma viharja, megmér-
gezett létem, létünk, a halál-
vonat (novella).
Petrás Lajos: Várok. Ó szives
arcú lányok (versek).
Sorok között.
Kritika.
Beküldött könyvek, folyóiratok
stb.

Torna- és Athletikai cikkek: u. m. Ingek,
nadrágok, övek egyleti színekben kaphatók

SCHUSTER EMIL

⌘ Sportüzletében Kolozsvár

Valódi angol Football-labdák, cipők, dressek,
valamint angol Tennisverők, labdák nagy
választékban. — Tennisverők behuzása és
javítása gyorsan eszközölteik. Telefon 183.

II. évf. 2.

1912 március.

2. füzet.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Kolozsvár,

Klastrom-uca 1. szám

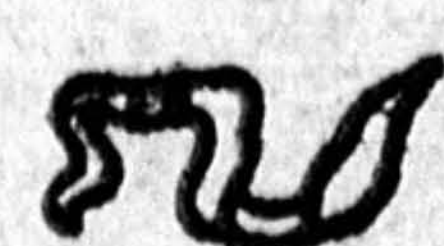
Előfizetési ára:

Egész évre . . . . . 5 kor.
Fél évre . . . . . 3 kor.

Egyes szám ára 20 fillér.

Megjelenik minden hó 1.- és 15.-én.

A szerkesztésért SAS LÓRÁND felel.

ÚJ IGÉK címen **Diego** (Ludvigh Kálmán) szerkesztésében új irodalmi, művészeti folyóirat indult meg a következő tartalommal: Képművészeti kiállítások. Szerk. A VI. csoportos kiállítás a művészházban. Diego. A tinta, A templom sír. (Versek.) Kanizsa István. Kordován Jób halála. (Novella.) Nagy Samu. Babits Mihály poézise. Komlós Aladár. Művészetről—Pikturáról. Remsey Jenő. Egy leányhoz, aki elment. (Vers.) Adneva Novus. Panaszkodó ének. (Vers.) Nagy Andor. Mesél a csókom . . . Nagy Andor. Színház: Rablólovag. — Az „Új Igék” hirei. Szerk. és kiadóhivatal: Budapest, VII. Kazinczy-ucca 51. szám alatt. Fiókkiadóhivatal Veszprémben, Thököly-út 5. sz. alatt van. —

A hölgyközönség szives figyelmébe ajánlja
 — **kosztümök, aljak, női és leányka felöltők** —
 — **pongyolák, dús tavaszi raktárát.** —
KAPDEBO ALAJOS, Mátyás király-tér 11. szám alatt.
 — Telefonszám 803. —

Szabó Ferenc szobafestő és mázoló. **Kolozsvár.**
 Modern mintákból nagy választék. Kossuth L.-u. 7
 Költségjegyzék díjtalan. — Telefon 982. —

Kérje a 280. Messenger-Boyt.

— Órát legolcsóbban javít —
Beér Jenő, Deák Ferenc-ucca 51.

HOROSZ ÉS KUPÁS

nőidivat, vászon és fehérnemű áruház. Kolozsvár,
 Mátyás király-tér 19. o Szolid beszerzési forrás.

Telefon 694

Telefon 694

Kiadóhivatali főnök: ORIOLD ANTAL.

Az új társadalom.

Valamennyiünk emberséges élete nem lehet csupán egy kivált-ságos népnek egyetlen létformája, mely külön választva a többi népektől, ezt az állapotot sem megállapítani, sem fentartani nem tudná. Ami egész fejlődésünk nemzeti és nemzetközi erők és viszonyok együttműködésének eredménye. Habár a nemzeti eszme még nagyon is sok gondolkodót tart hatalmában és egy politikai meg társadalmi uralkodás fenntartásának eszközül szolgál, — mert ez csak nemzeti korlátokon belül lehetséges, — ma azért már mélyen benne vagyunk az internacionálizmusban.

Kereskedelmi, vám és hajózási szerződések, nemzetközi kiállít-ások, a pósta, a népjog, meg nemzetközi fokméréseket tárgyaló gyűlések, más milyen nemzetközi tudományos gyűlések és össze-köttetések, nemzetközi kutató utazások, kereskedelmünk és a közle-keedés, főleg a munkások nemzetközi gyűlései, kik az új idő pillérjei, mindez bizonyít a nemzetközi jelleg mellett, melyeket a különböző kulturnemzetek nemzeti zárkozottságuk dacára, mely mindjobban szenved, máris felmutatnak. Ellentétben a nemzeti gazdálkodással, mi a világgazdálkodásról beszélünk és ennek tulajdonitunk nagyobb jelentőséget, mert javarészt tőle függ az egyes nemzetek jóléte és fölvirágzása. Saját termékeink nagy részét idegen országok termé-keiért adjuk cserébe, mert már nem tudnánk nélkülök meglenni. És mint ahogy az egyik iparágat a másik ág bénulásával meg-károsítja, úgy bénul meg az egyik ország nemzeti termelése nagy mértékben, ha a másik ország termelése megreked. Az egyes országok egymáshoz való viszonya, dacára a muló zavaroknak, mint amilyenek a háborúk és a nemzeti izgatások, mindig bensőbb lesz, mert rajtuk az anyagi érdekek, minden érdek közül a leg-erősebb ezek uralkodnak. Minden új közlekedési út valamely közle-kekedési eszköznek mindennemű megjavítása, minden találmány, vagy javítás a termelési folyamatban, melyek által az áruk olcsóbbak lesznek, megerősíti ezt a viszonyt. Hogy egymástól távoleső országok és népek között oly könnyű a személyes összeköttetést létrehozni. már ez is egy új, lényeges tényező az összeköttetések láncolatában, Kivándorlások és telepítések megint másforma hatalmas eszközök. Az egyik nép tanul a masiktól és azon van, hogy megelőzze őt a verseny küzdelmében. A legkülönfélébb anyagi termékek kicseré-lése mellett a szellemi termékek cserélése is végbemegy, úgy az eredeti nyelven, mint fordításokban. Az emberek millióinak föltét-lenül meg kell tanulni idegen élő nyelveket. Anyagi előnyök mellett semmi sem tud annyira ellenszenvet legyőzni és rokonszenvet kelteni, mint épen egy idegen nép nyelvének és szellemi termé-keinek megismerése.

Az új világ harcba szállott a régivel. Tömegek lépnek a színre az intelligenciának olyan mennyiségével hadakoznak, amelyet a világ még egy háboruban sem látott és melyhez hasonló háborút nem is fog látni soha többé. Mert ez az utolsó szociális háboru.

A huszadik század elején állunk és látjuk, mint éri el ez a háboru utolsó fázisát, melyekben az új ideák győzedelmeskednek.

Az új társadalom, akkor azután nemzetközi alapon fog épülni. A népek egymással testvéresülnek, kezet nyújtanak és azon lesznek, hogy az új állapot lassanként a föld minden népére kiterjedjen. Az egyik nép nem mint ellenség lép a másik elé, hogy kifossa és elnyomja, nem mint egy idegen vallás képviselője, melyet reá akar tukmálni, hanem mint barát, aki minden emberből kultur-embert akar nevelni. Az új társadalom kultur és gyarmatosító-munkássága lényegében és eszközeiben csak úgy fog a maitól különbözni, mint ahogy ez a két társadalom már lényegében is egymástól teljesen különböző. Sem fegyvert, sem pálinkát, sem bibliát nem fognak használni; a kulturmissziót csak békés eszközökkel teljesítik, úgy, hogy a barbárok és vadak előtt a civilizátorok nem mint ellenség, hanem mint jóltevők jelennek meg. Értelmes utazók és kutatók régen tudják már, hogy eredményekben, milyen gazdag ez az út.

Ha a kulturnépek egyszer egy nagy szövetséggé lettek, akkor el is érkezett az az idő, amikor örökre „elnémult a harc vihara“ Az örök béke akkor már nem álom, mint ahogy ezt ma az egyenruhába járkáló urak a világgal elakarják hitetni. Ez az idő eljött, amint a népek felismerték valódi érdekeiket. Ezeket nem mozditja elő harc és háboru, fegyverkezések, melyek országokat és népeket tönkretesznek, hanem békés megegyezés és közös kulturmunkálkodások. Az uralkodó osztályok és kormányaik majd gondoskodnak arról, hogy a katonai fegyverkezések és a háboruk tulajdon borzalmasságuknak essenek áldozatul. Így az utolsó fegyvereket is, csak úgy, mint elődjeiket, a régiséggyűjtemények fogják őrizni, hogy eljövendő nemzedéknek elmondhassák: évezredek, letűnt korok gyermekei mily gyakran marcangolták egymást, mint a vadállatok — mig végre az ember győzedelmeskedett állaton, amely benne él.

Az Egyesült-Államok egyik elnöke, a boldogult Ulysses Grant egy beszédében ezt mondta: „Minthogy kereskedelem, oktatás és a gondolatoknak meg az anyagoknak gyors szállítása a telegráf és a gőz útján mindent megváltoztattak, én azt hiszem, hogy isten a világot elkészíté arra, hogy egy nemzet legyen belőle, mely egy nyelven beszél és hogy elfogjuk érni a tökéletesnek azt az állapotát, melyben a hadseregre és hajórajra többé szükség nem lesz“. Természetes, hogy egy telivér yankeenét a jó isten játsza a kiegyenlítő szerepet, mely csak egy terméke a történeti fejlődésnek. Ezen nem szabad csodálkozni. Álnokoskodás és bárgyuság a vallás kérdéseiben sehol sem nagyobb, mint az Egyesült-Államokban. Minél kevésbé vezeti szervezkedésével az államhatalom a tömeget, annál inkább kell ezt a vallásnak, az egyháznak tennie. Azért látszik a polgárság a legjámborabbnak ott, ahol az államhatalom a legernyedtebb.

De ez a kor tovahalad. Az egyik kulturhaladás életre kelti a másikat, az emberiség mindig újabb feladatokat fog maga elé

tűzni és egy olyan kultur fejlődésig viszi, amely már nem ismer nemzetiségi gyűlöletet, háborukat, vallási villongásokat és hasonló elmaradottságokat.

Bebel.

Pillanatok.

*Reszkető, foltos, sápadt fények
Imbolyogtak, hullottak rám,
Baktattam búsan az uccák során,
Nem csillagra néztem, hanem a rögre,
S mint színes ballonok zsinegre kötve
Pompáztak szegény álmaim,
Mintha búgott volna az éj homálya,
Mintha valaki árnyból lépcsőt rakna:
„Menj, kapaszkodj a remény korlátjába
És messzire érsz virradatra“ . . .
Ekkor valami csattant,
Valaki végig zuhant a padon . . .
Én riadva, tétován néztem széjjel,
Éjfél tájban, szomorú szombaton,
És nem felejttem el soha, soha
Szívemre tompán, égve hullott
Közös nyomoruságok zápora.*

*Aztán az éj százhangú homályából
Villantak sorba dárdás, bús kérdések:
Mit ér az éltém célok nélkül, hitek nélkül? . .
Mert kétségverte, lázas éjszakákon
A tagadásnak obeliszkét vésék.
Miért népesítik szívemet álmok?
Nagy útra azokat mért nyergelem?
S az öntudat fagyasztó forgó szele
Keresztül süvitett a lelkemen.
Mi gúny, hogy vannak tűnő, forró percek
Mik lelkembe lopnak hazug erőt,
Mi gúny, hogy vannak szép érzések, lángok
Messzefénylők, tiszták, felemelők;
Mit érnek a szép magamfelejtkezések,
És mit látomások, virágivék,
Látom a sorsom sötét gyűrűzését,*

Zátonyokat, mikre sodor, kivet.
Gondolj, te sápadt fej végtelen éjben
Csillagra, életre, mely gyorsan pergő . . .
S elföd a békitő határtalanság,
Mint árva házikót az akácerdő.

Szilágyi Sándor

Didó (történelmi dráma 4 felvonásban)

Irta: **Váradai Sándor.**

(Sajtó alatt.)

Didóhoz, Karthágó királynőjéhez, férje halála után kérők kopogtatnak be, de mindnyájan kosarat kaptak. Jarbas a gaetulusok királya, ki már számított Didó kezére, tudomással bír a kérők fogadási napjáról; megjelenik ő is a palotában kérőül. A Didó és közötté lefolyt párbeszédéből idéztük az alábbi:

(I. felvonás IV. jelenetből)

Jarbas: Didó, ne rejtsd! hiába titkolod!
Szivedben fészkel titkos aggalom,
Mit nem szándékszol velem közleni!
Tudod, számodra mindig nyílt valék,
Ismered szívem minden titkait:
Te is takard fel kebledet s homályit!
Hadd lássam, benne mért oly bánkodás!
Az érzés, mely szívünkben ébredsz,
Öröm, ha az, magunknak oly kevés;
Ha bú, szívünkben mérhetetlen égés,
Amely, társunkkal hogyha megfelezzük,
Felére szálván könnyebb szenvedés!

Didó: Ne kételkedj, Jarbas! nincsen bánatom!
A férjem, Sycheus, jutott eszembe,
Felé szállott e percben képzetem
S ez volt talán, ami kissé búsitott.

Jarbas: Miért hozod magad elé multadat?
Az elveszettért sirni mitsem ér!
A szívünk csak fáj éveken keresztül,
Rugékonysága könnyen elveszend,
S midőn még kéne, életünk virága
Hogy élveztesse kedves illatát,
Csak a kiszáradt gyök marad jelezni,
Hogy egykor rajta élet fejlődött!
A mult jövőnknek édes mérgezése;

Midőn hisszük, hogy benne üdv fakad,
Akkor bóditja elménket, szívünket
S míg észre vennénk, sirba eltemet! . . .
Hagyd el tehát emlékezésedet
S jelenben alkoss tiszta képeket!

Didó: Szép, szép . . . ! Kinek szivében nincsen emlék.
S mely multjához kösse, szent kapocs,
Könnyen beszél az értelem szavával,
Azt hive, mit mond teljesen való,
De fáj az érező kebelben minden,
Mi véle egy volt aztán elveszett!

Anna: (bejőve) Didó, nemes vendégek jöttek, úgy tudd,
Hogy amit kérnek, teljesíteni kell!

Didó: Azonnal, kérlek (Anna el) Járbas mit kívánsz még?

Jarbas: Didó, ez azt jelenti, menjek ugy,
Amint jöttem, kétejjel teljesen?
S szivemre nincsen semmi enyhe szód?
Mondd, kívánom, most add válaszod!
Nőmmé akarsz-e lenni vagy soha?
„Igen“ szavadból üdvösség fakad,
A „nem“-től félek, nagyon rettegek!
De hogyha ezt mondnád okát is add!
Hadd tudja meg Járbás, mi rossza van,
Mi Karthágónak dicső asszonyát
Nejévé lenni ah . . . ! nem engedi!

Didó: Midőn férjemnek hamvát elfödém,
Magamba vettem titkos eszmeként,
Hogy nőül menni nem fogok soha.
És úgy találom, sokkal célszerűbb,
Népem jóléteért fáradni ezután,
~~Sem mint bizonytalan jövőnek kezdeni!~~
Itt voltatok! de különösb kedélyárt,
Mely nőül menni szivem vonzaná,
Nem varázsolt beléje egyik is!
S csak úgy mint tiszta kéji mámort,
A házasság bilincset venni nem fogom!

Jarbas: Te nőül menni bizton készülél!
Vagy mért fogadtad mind, kik esdtenek
Nejúkké tenni? erre válaszolj!
Mi több; ez egy nap volt a terminus'
Hogy őket . . . őket egy időbe látván,
Szemed fényének legyen tetszetősb!

Didó: Szavam szavadból lesz világosabb!
Azért fogadtam őket egy napon,

Követjük által, hogy ne légyek én
Békés percemben sokszor zaklatott!
Itt meghallgattam s köztük nem lelek,
Ki boldogságom megszerezheti.
Mindenki tisztán nyílt választ kapott:
Hogy hozzá menni nem fogok soha . . .
S így zaklatásom mostan véget ért!

Jarbas: Én is hasonló válaszd vegyem?

Didó: Te is hallád, mint a többiek.
Ez ügynek vége. Vendégem lehetsz;
Udvarom, házam mindég nyitva áll.

Jarbas: Kegyetlen szúrás keblemen, Didó!
Oh, mért! oh, mért e kinos pillanat, hogy
Szivem szerelmét, mint a rossz ebet,
Erővel dobjam fészkeből ki most!
Miért játsztál a sziv tüzével eddig,
Amely, hogy most a hő fokát elérte,
A nő szeszélynek, martaléka lett! ?
Mért nem maradtál szép Gaetuliádban,
Fogadva hölgyid bájos kegyét! ?
Miért kutattál nőt, kinek szemében
Nem érzed hőnek lángsugára ég! ?
E nő . . . a tüskés csipkerózsa engem
Szinével eddig csak kecségtetett!
S midőn, hogy keblemet felékesítem.
Le vágyom kedvvel tőből metszeni,
Megsebez úgy, hogy hasztalan kívánok
Férfi erővel bátran állani!
Jarbas, mi lesz veled? . . . Térj vissza már!
E házban üdvöd nem csak kin fakad!

Jarbas is kosarat kap, kinek Didó megesküszik a Styxre, hogy életében nem fog senkit szeretni s férjhez nem megy. Ugyanekkor veti a vihar a trójai menekülteket Aeneas vezérlete alatt karthágó partjára, Didó menedéket nyújt nekik s már az első találkozásnál szerelemre gyul Aeneas iránt. A kikoszarozott kérők Karthágóra támadnak Jarbas hadával, de Aeneas megveri őket. E tetteivel még inkább érdemessé teszi magát Didó szerelmére. A harmadik felvonás azt a lelki küzdelmet tolmácsolja, mely az esküt tett és a szerelmes Didó lelkében folyik le. Végre is a szerelem felül kerekedik s egy vadászaton bevallja Aeneasnak szerelmét. Frigyre kelnek Aeneasnak isteni intésre kitűzött célja felé Latiumba kell menni. Didó kétségbeesésében kardba dül. Lelke Hadesbe száll, hol esküszegés miatt tűzben kell égnie.

Egyetemi könyvekért magas árat fizetek! Egyes könyveket, valamint egész könyvtárakat magas áron veszek vagy kicserélek. — Kimerítő könyvjegyzéket és utbaigazítást küldök, valamint bármire felvilágosítást bérmentve adok. Papirárunk óriás raktára. Kérve szives megkeresését maradok: **KESZBY ALBERT**, könyv-, papiroskereskedő és antiquarius, Kolozsvár, Mátyás király-tér 5. szám alatt. (Ákoncz-cég mellett)

Triszte.

Kis fürge medájjon az óraláncomon,
kis hervadt, piros szegfű benne.
Álmomtól loptam szép tavasz hajnalon.
Elmúlt az álmom, elhagyta Asszonyom,
nem maradt utánad, csak pár színes szírom
bezárva titkom sötétségébe . . .
. . . S az ugráló medájjomba,
az óraláncomon.
Mikor a téli nap bágyadt Leánya
lopva letörli az asztalt s a képed
s ágyamhoz surranva megéget ajkamon,
a régi csókot a kisvirágnak adom . . .
. . . Az üveg medájjomban,
az óraláncomon.

Bégh Géza.

Talán . . .

A cigaretta füstje, hogy ráült a lámpára,
hogy fojtja a felkét, mint enyémet a múlt,
hogy pereg az óra, hogy fut a Jövőbe,
hogy nem látok messze, a magas tetőre,
mert vihar van, s eléje felhő borult . . .
És nem tudom, elérem-e . . .
hogy a kezed még egyszer homlokomra tedd
szemembe égesd, mint régen a szemed,
mikor a véred . . . vérembe . . . vegyült be,
mint szegény kis irásom
pár sós kis vizcsöppbe . . .

Bégh Géza.

A ma viharja, megmérgezett létem, létünk, a halálvonat.

Irta: Crassián.

Ifjú virágoskertek megavasodott hava darává mállott. Minden
átszellemült, megtelt verőfénnel, az érzéki, hangos naptest halk,
izgató odaadásával.

Csst . . . Csst . . .

Pereckelt le a víz a cinikus csatornavárakból. Rettentően undok és émelyítő sár ráüzenő gúnyja telepedett bele hosszúkásan elnyúlt hangulatomba és karcsú cipőim oldalbőrére.

Konok, kis figurák, az emberek huszárkáromkodásokat hallatva járkáltak az uccán . . . — — — —

Aztán . . . fény és szél ordítottak át az esten. Kegyetlenül, egyre kegyetlenebbül. Fáradt, proletár munkásvágyak tehetetlenül összeverődtek. Fagyni kezdett, csillogott, ragyogott . . .

Nyolc ostoba, bohó tiszavirág épen most akar élni. Élni . . . egyéni . . . külön . . . soha nem látott életet . . . Aranyfény csúcsok, rózsaszín étergírlándok pamatjai szegélyezik sávós menekvésemet és a fagyból kiizzik, belém marcangol a hidegérzet. Tiszavirágok . . . szegények . . . nyolcak . . . egyéni életet élni akarók . . . vadak . . . nagyratörők . . . pogányok . . . a tél . . . a fagy . . . a végzet . . .

Bár tudnák szeretni ódon várfalaknak, ócska udvarházaknak düledező, groteszk romantikáját. Hideg mámor, hazafias érzés, érezni tudnák.

Szögletes megvilágítások hedonikus bajadérfátyoltánca elfogja őket s ringatja élő másvilágnak lélekvándorlásos Évakárpitja mögé. Szent száguldásuk megfeneklik a kis kávéházak bánatos bársonyú miliójében és fuldoklik az ugynevezett erény, a titoknak pajzán kedvű, buja kurtizánja. Férfi, férfiakkal . . .

Tiszavirágok . . . álmodozók . . . szegények . . . pillanatnyi a lét . . . pogányok . . . vadak . . . nyolcak . . . hisz nem lehet . . . hisz nem tudtok . . . már erőtlennül szárnyatok . . . már vízbe hulltok . . . már is meghaltok . . . de még a tél . . .

Erotikus fényhasábok ontják illuzórius ultravioletjeiket magukból és én meghasonlottam önmagammal . . . — — — —

Két végtelen kottavonal, a sinpár, szótlán hangjegyeivel, a hatalmas, robogó acélkerekekkel, intő keresztjével, végzetostorokkal — gondolt egyet. Egymásra türemkedett jégtáblák hátán, mellettük és velük folyt el a folyó. Keleties megrázkodások, óriási cörejje. Minden hang recseg. Improvizált sikolyok észbontó, fekete lármája mindenfelé.

A hidon egy sin akaratosan felhajlik, rettentő szökelléssel neki a mozdony a hid vaskarfájának. Letöri. Le a mélybe. Négy kocsi vele . . . A többi megakadt . . . A mozdony, a halál keserű, gonosz liferánsa legelő, legalul . . . Egy emberélet . . . a mozdonyvezető . . . A mozdony és a négy kocsi súlya alatt a szilárd hid megroppant, alszerkezete tulvilágít reccsent.

A halálvonat bólogatott, ingázott tovább a kínos éjben, imáramuló kacérkodásával . . .

A harmadik lefelé fordult kocsiban élet-halál határán egy halálsávosszemű hölgy szerelemfilozófiai magyarázatot tartott:

Szeretem az excentricitást a szerelemben. Az olyan férfiakat, kiknek befagyott, izzó vágytengerén már léket ütött a fáradt fásulás, kiknek mámorvágát, életerejét mások előttem már kiszípolozták . . . Démoní örömet érzek magamban, mélyrenyúló perspektívák gyönyörkacajos végtelenjét nyitva meg számukra, szemök

vibráló látása előtt, fölizgatva és aztán . . . . aztán brutálisan, kecse-
sen, nőiesen szembe nevetni őket . . . — — — —

Újra fölengedett a kőburkolatmászó hideg . . . A bolond éji
éjen elnéztem a villany és gázvilámpák fényének színkeverékes
pompájától büszkén kiegyenesedett, fekete, énekes testébe bele-
ágyazott fakóibolya, zöld, aranysárga, világoskék, rózsaszín fátyol-
csikos, színütéses aszfaltot, amint alakít, revellál, sejtelmez.

Sávozott, kockás, leeresztett függönyön az izzókörték sejtető
gomolya huzódik meg, mint megannyi halk, folyékony szinarany.
Élit, csendes, kávéház . . .

Régi, szegény, kis épületke falán, száraz szőlőindák csünge-
nek, leványadt tésztükkel, életük haragoszöldje tépetten, nem mo-
solyog . . . — — — —

A fanyar, igazi vizek újra befagytak . . . Széles mosollyal ter-
pedtek el a szürke, andalgó uccákon . . .

Magas, szikár volt a nagy székesegyház. Ott állt előttem . . .
Magas, szikár . . . Nyolcemeletes tornyában rettentő súlyú, méla
kongású harang. Roppant nehéz . . . Sötét felhőkoszorú fekete gyász-
fátyolként veszi körül a dacos tornyot . . . Mily sötét középkort,
mennyi fanatikus, rajongó bűnöst látott? Fekete gyász . . . fekete
koszorú . . .

Egy karcsú asszonyommal találkoztam és otthon a nőstény
beleolvadt a mámormindenbe . . .

Tiszavirágok . . . szegények . . . ábrándosak . . . pogányok . . .
már akkor rég a jég, a vágytenger jege alatt voltak . . . holtan . . .
nesztelenül . . . lehűtve . . . hallgatagon . . . nyolcan . . . — — —

Várok.

Ami most van : mind csak várás.
Várom azt, hogy amit várok
Selymesszárnyu lobogó lesz,
Vagy csak árok.

Várom azt, hogy amit várok
Zengő szó lesz, vagy csak sipka,
Nevettető csörgősipka
Csörgő titka.

Vagy csak mindig várok.

Petrás Lajos.

Ó szivesarcú lányok.

Ó síma bársonyok, szemek,
Ó síma bársonyok,
Remek, de könytelen

Kívánatos mezők,
Ó szives arcú lányok,
Mi könnyezők
Keresni indulunk
A testetek nyomán
Kifénylő céltalan
Ösvényes ér-utat,
De gyorsan és korán
Elénk kerül szívünk,
A szív, amely kutat
Ha céltalanba tér,
S mi könnyezők és én
A homlokunkra fektetett
Kezünkbe hajtjuk fejünk
És érezzük az önmagunk kezén,
Hogy rezg az élet fodra
Bokor hajaktól át a melleken,
(Ti lányok, át az elhaló
Lehelleten)
A testen át,
A szépen és urin.
(Tenyérbe hajló homlokunk
Belül terem, világos és
Zenés, ahol reszketve tamburin
Borzongatásba hozza rút agyunk,
Amely nagy ives ablakon
Kinéz és oktalan beszél,
Hogy már elátkozott vagyunk,
S kinéz az ablakon.
De kint a kerge szél
Tovább is olcsó szoknya-szárnyakon
Vihog libegve szembe szegve
Ti lányok, annyi csókotok,
Hogy elvakul
Agyunk, latolgatásba vert erőnk
És csalva csalatunk
Az első jött hurin.)

Ti lányok — szép ez ó regény —
Borzongva zeng utánatok
A vér, a tamburin.

Petrás Lajos.

SOROK KÖZÖTT.

Kritika a kritikáról.

... Soha fényesebben nem dokumentálta jóízletét, erénytisztaságát Kolozsvár közönsége, mint mikor távol tartotta magát Willany kisasszony produkciójának bemutató előadásától, mert ezzel helyrehozta azt a soha meg nem bocsátható hibát, melyet a főkapitányi engedély a jóízlet és a női nem tisztessége ellen elkövetett. Nem a Willany kisasszony természeti szépségének hiánya mondatja ezt velünk, mert hisz e szerencsétlen asszonyi állat nem tehet róla, hogy Adonisz bájaiból és Junó szépségéből keveset juttattak neki az Istenek, hanem az a páratlan hétköznapiság, az a merénylet számba menő könnyelműség, amikor egy édes anyának gyermekét libabőrös costumben táncoltatják meg a pódiumon villanyfény mellett, kíváncsi szemek előtt.

Ah! igen, igen; már emlékszem. Holdvilágos éjszakákon (néha még kódben is) látom, amint a gloria átsugárzik a minorták templomáról a citált lap szerkesztőségére s azt fényével beárnyékolja, örök sötétségbe burkálja. No igen. Csak ezzel magyarázható meg az a „merénylet számba menő könnyelműség“, amellyel ezt a dörgedelmet megszagoltatta a nyomdafestékekkel. Vaj' ki ő és merre van hazája, hogy nem tudja, hogy mit lehet merni és nem tudja, hogy tollat nem szabad akárkinek a kezébe fogni és kritikát itt eddigelé csak olyan embernek volt szabad írnia, aki tisztában volt a szavaknak a jelentésével és amikor azt akarta írni valamiről, hogy fehér, nem azt írta, hogy fekete. Mert bizony itt erős a gyanu, hogy valami ilyen esettel állunk szemben. Eltekintve attól, hogy az egész kritika nyíltan azt fejezi ki, hogy bűnnek tartaná, ha tárgyilagossá lenne, nem egyéb, mint egy álszemérmes aggszűz erény mozsarainak a puffogatása.

Addig, amíg a cikk idézett része kezdődik, valahogy csak el lehet vergődni s az embert a csuklásnál egyéb baj nem éri, de amikor a hét legrosszabb vicceit kezdi mondani, ... itt már megállunk, mert ezek nagyon vastag galuskák.

Kolozsvár szemérmes közönsége távoltartotta magát Szodomától és társától — miért volt ő ott? Ő, a Főszemérem. (De tényleg láttuk is, amint igen gyakran elpirult. Ami igaz, az igaz.) Ez az első galuska.

Isten Willany kisasszonytól megtagadta Adonisz bájait és Junó szépségét. De kérem, hiszen Adonisz férfi volt és szeretője Vénusz-

nak. Eddigelé nőkön még senkisésem keresett Adomiszi bájakat. Vagy talán férfiúnak tetszett látni? (Ajánlom Deutsch M. lát- és kötszerészt.) Ez a II. galuska.

A legnagyobb azonban csak ezután jön. „... egy édes anyának gyermekét libabőrös stb. stb. . .“ Égbe kiálltó igazságtalanság, bűn! Medvebocsokat kellene ott táncoltatni s néha rossz kritikusokat a fáklyászenés közmegvetés kíséretében. Ez a harmadik galuska tisztelt Beglóriázottak, akiknél a főmunkatárs az „Est“ és főszerkesztő az „Olló!“

Dr. Szúr.

KRITIKA.

A kis kávéház. Tristan Bernard vigjátéka. Szomorú dolog. Szinte azt hisszük, hogy valaki odacsempészte a nagy nevet e fércmunka alá. Karinthy írja egy paródiájában, hogy a „mi falunkban, ha a nap lehull — bealkonyúl“, továbbá „nincsen benne semmi ám, de ez legalább érthető“, ugyan ez áll erre a darabra. Tiszta munka. Az első negyedórán már tudjuk, hogy mi a két óra múlva elérendő cél. Hol van a francia vigjátékok jól ismert szellemessége, fordulatossága? Ne tessék félre érteni, nem a pikántériát keressük, hanem azt a bonyodalomkészletet, amely a franciákat jellemzi. A darab meséje sem vall nagy eredetiségre, s nagy hibája még az aránytalan szereposztás. Yvonne, holott neki kellene a pincér mellett a legnagyobb szerepnek jutnia, alig látjuk a színpadon, míg Albert állandóan jelen van, ami szintén az élénkség rovására esik.

Az előadásról már több beszélni való lenne. Mindenkinek jutott szerep ebben darabban. Kinek jó, kinek rossz. A legtöbben nagyon rosszul érezték magukat benne, mint például Császár Mária — egy párisi kokott szerepében, vagy Fekete — egy tüzi-legény igénytelen mezében. Voltak azonban olyanok — nem sokan — akik élvezetet találtak ebben a szellemi szegények házában, vagy ha nem is, legalább művészetükkel adtak lelket a darabba, mint például Faragó Ödön.

Az elmúlt félhónap alatt inkább az operettek s néhány drámatörténeti előadás voltak műsoron. Berky Lili vendégjátékával a „Vig özvegy“ „Elvált asszony“ töltött be két estét, de elvesztett a közönség egy bájos zenéjű operettet, „Bocácció“-t, mivel a vendég művésznőnek Aradon akadt hirtelen dolga. A „Leányvásár“ e hó negyedikén a harmadik, legjobb szereposztásban került színre, újabb táncujdonságokkal, ami kétségkívül Latabár érdeme.

Uránia. Szegény Zsazsa. Urban Gad 3 felvonásos drámája, melynek főszerepét Asta Nielsen játsza, a már jól ismert kopenhágai művésznő. A darab tartalma a nagyravágyó, bár szegény sorsú lányok

tragédiája, akik hamar odadobják magukat a fényes toálettekért és pénzért, amit a szerelem álarca alatt ígérnek a kalándvágyó ficsurok Schmiedt, gyári munkás lánya, Sári megismerkedik Reinold Edével egy gazdag bankár fiával. Megszeretik egymást s a gyakori találkák mind jobban összefűzik őket. Sári vakon bizik udvarlójában, s csak akkor látja, hogy miye volt ő ennek a fiunak, amikor ez az uccán nem ismeri meg őt. Sári szakít Reinolddal, s hogy megélhessen a legutolsó kenyérkeresethez fordul. Évek múlva hallja, hogy első szerelme megnősült. A szegény perdita magába száll, visszamegy szülővárosába, ahol legboldogabb gyermekéveit töltötte, órákig bolyong célnélkül a városban, míg aléltan rogy össze, s a csendesen szálló hó betakarja.

És a kétség kívül megható s az életből meritett dráma f. hó 14, 15 és 16-án lesz műsoron.

Folyó hó 17 és 18-án ugyancsak Asta Neilsennel a főszerepben kerül sorra *Az áruló* (Die Verräterin), a színház realiztikus drámaújdonzága. A „*Feleségem hű asszony*“ című Bródi—Martos féle kimena-szkeccs, akkor fog színre kerülni, ha Hudacsek Nelli Budapesten az „Apoló“ színházban Molnár Ferenc „*Gazdagember kabátja*“ című kimena-szkeccsben való szereplését befejezi.

Egy kommunikéhez.

(Uj magyar írók almanachja).

Új emberek, fiatal írók almanachja jelenik meg e hó végével *Jönnek Tizennégyen* . . .

Tizennégyen, kik új erős akarással, kemény, edzett férfiasággal, büszkén, kidolgozott munkáskezekkel összefogtak, megértően egymás szemébe néztek és köves, sziklás úton bátor lélekkel, biztos lépéssel indultak el.

Magukkal hoznak sok-sok szívet, dalt, tüzet, mesét, csodás regéket, friss, tiszta erőt, tápláló meleg útravalót . . .

És nem félnek rossz emberek barbár, irigy támadásától, tehetetlen torz röhögésüktől és nem félnek csufolkodó, erős husángos ütlegektől, csufolkodó, vézna öklöktől.

Tizennégyen vannak százan, százan vannak sokan, újak, erősek . . . Sokan fognak, szaladnak elébük kiáltani, — lehet — megrugdosni; sokan — talán — tudni fogják, érezni merik kicsodák, többen megismerik őket, akik megnézik minden komolysággal, igazsággal, — megismerik az értéket, a bennük sok tartalmas művészi universumot.

Ők az újak felett lesznek újak, mellettük eddig is tudtak és tudnak, mernek élni, állni — ez fog erősen fájni odaát. Mert ez igen nyaktörő mors salte, merész! Mert nincs alattuk puha, bársonyszőnyeg, ha leesnek kemény földre esnek és szétmállnak. És ha nincs jól gyantázva a kezük, lesiklik a csúszós póznáról és összetörrik a fejüket, hogy örökre elhallgatnak.

Én ismerem őket és jól mondom és nem össze-vissza szólok, vagy hatalmas pózokkal tüntetek: *vihar lesz*. Öntudutos, akaró,

feltámadt, felnyitott szemű emberek jönnek furcsa diszben elő és nem tévóváznak, hogy sújtsanak-e le ölös buzogánnyal, vagy meghunyászkodva továbbra is engedjék-e elkábitani magukat parfümös, alattomos szavakkal! . . .

Lehet, hogy a vihar mind elsöpri, de mind!

Lehet, hogy életmentő, erős kunyhók emelkednek csodakép menekülő emberek elé. Majd meglátjuk! . . . Tizennégyen jönnek! . . .

Budapest. 1912 március hó.

Halmi József.

Ady Endre új verseskönyve.

A ki nem elégtűl végzet: most ez vált költészetének alaphangjává. Különös csodás felemásnak tűnő hang ez: a Végzettel, a tisztán objektív lgy kell történni-vel szembeállította önönmagának és mindenkinek, a világ] nak gyengeségét és rosszaságát. Vallja, hogy a végzetnek immár be kellene következnie, ám az emberek késleltetik, nem pedig az idők. Az egyesek hitványsága, erőtlensége, nem pedig, hogy mert máskép ma még nem lehet.

Soha szebb, soha kétségbeesetten nagyszerűbb érzés nem szállt fel hozzánk magyar versekből, mint Ady Endre «szomorú ódái»-ból valakihez — önönmagához. Az Isten Viselősének érzi, tudja magát és a végtelen Vágy hajtja, hogy valami nagy zivatarban törhessen ki és elárasztva mindent, teljesítse önmaga lelke parancsát.

Égzengéssel vak éjszaka boruljon
Fényes délórán s zuhogjon özönvíz
S megkönnyült végzet szörnyű zshivajában
Sikoltson végsőt a bomlott harang.

Ha még volna hite s ha még tudna szólni, de hiába minden, hiába a sok vágyakozás, harag és düh:

Jaj, hogy haragszol s hiába minden,
Vér fogyatkozik szitt ereidben.
Magyar dühödre elég düh nincsen:
Fajtáddal együtt verjen az Isten.

*

A menekülő élet. Ady nagyon megkomolyodott. Azelőtt tán sokszor trubaduri hangulatokban irt, szépelgett «pogánypap» voltában, asszonyimádó nagy pusztulásában, Keleten pusztuló Nyugat fiának születésében s közben csapongott nagy körökön át, küzdve keresve a kifejezést.

Most szűkebb körben kering, de áttüzesedett, színekben égő körben. Eltűntek az erőtlén és gyakran odadobott jelzők (a «bús» és «szent» szavakkal akart átfogni mindent), hiányzik az oly gyakori sorisméltés, nem, nagyon is tömörre vált. Kevesebb témáról most már nagyon sok a mondani-valója. Eddig gyakran játszott csak a halállal, asszonnyal, magyarsággal s többi nagy témájával, de most elkomorodott és szinte érezzük a sorain végig, hogy immár soha nem komédiázik.

Mindez azonban kettős nagy okon fordult meg. Egy külsőn, egy belsőn.

A külső: az ő életének megkomolyodása, az igazi, való élettel való egygyéolvadása. Eleddig a veszendő magyar kisuraságot siratta magában:

Órát és ékszert legolcsóbban szerezhethet
Beér Jenőnél, Deák F.-u. 51. szám.

«bús krizantém fürttel ébredt hepehupás vén Szilágyban». Párisban bujt meg a koldus magyar ég zsvaja elől (Páris az én Bakonyom) és a pusztulás, veszendés érzésével élt ott tragikusnak hitt szerelmének.

Am megváltozott. Talán a sok üzetés, kergetés, később a sok félreértés és a nem így akartam siker hajtotta a proletársághoz, ő a Góg és Magóg büszke fia eljutott a minden mult nélküli sehonnaiakhoz, a munkás és újmárciusi magyarokhoz.

Igy kellett történni. Trubaduri hajlamait kiüzte belőle a belátás, hogy igazi korszakos költő csak szociális gyökérből eredhet, játszóató esztéta-ember mindig csak keveseknek, finnyásoknak marad a gyönyörködtető eszköze, igazi költő csak a korán és népen alapulhat. A belátáson kívül idehajtotta őt szimpátiája is az egészen újjak és frissek iránt s ha trubadur-költészetébe nem ritkán vegyült el degeneráltság, ami a pusztuló magyar uraság érzéséből fakadt ki, addig ebben a progresszív szociális költészetben olyan frissé és olyan erőssé vált, mint akár Petőfi.

Szocialista versei egy-két szép költemény kivételével (Tűz márciusa, Az új kisértet, Magyar bánó magyar aggyal) többnyire még dagályosak ugyan, de már is mélyült evvel az új szocialis alapgondolattal egész valója, egész költészete.

Ebből fakadt az az új hangulata, mely oly erősen áll szemben azelőtti büszke dölyfével: a lemondás, a köszönet az életért, a szűz Pilatuszság, a békés eltávozás gondolata.

Feledt kérdésként, választalan
Bukjam csöndbe omoltan:
Ha nem voltam, ne vágyjak lenni
S maradjak titok, hogyha voltam.

Ez azonban mégsem az egyéniségének öngyilkosságát jelenti. Ady mindhiába, tudja és nem akarja elejteni a maga értékét, de ez az önértékelés már tudatosabb, már kevesebb benne a misztikus esztétaság, most már tudja, hogy igenis azért van életének értéke, mert ő nem magábavonult művészkedő, hanem vérét hullató, a többivel egybevegyült hű, jó és boldogtalan ember.

Szeretlek halálos szerelemmel,
Te hű, te jó, te boldogtalan,
Te elhagyott, te szép, béna ember:
Te: Én szegény magam.

*

A másik, a belső ok: költészetének, költői erejének megnövekedése, technikájának biztossága és ereje.

Versei mindig a szimbolumokat keresték: a képeket és a drámai hasonlatokat. Saját magáról írva, mintha mindig színészi ábrázolat alá rejtené magát. Ő a szűz Pilatus, aki mossa kezeit, felejt, jaj és megbocsájt; ő a lélek, melyet csak a fáma abroncsos még össze, őrajta van Életúrnak szemérem öve, a fájdalmas betegség; ő lenne a sátán felkent kevélye, de jaj nem így élt. Mosolya az elzárt királylány. Élete a megfagyott vén csavargó.

Szimbolumai most mind tisztábbak és szebbek. Új szavakat is kevesebbet használ, de a meglevő szavainak összerakása mind meglepőbb és mind biztosságosabb.

*

A menekülő élet. Az élet, ez a halálba tűnő semmmiség, menekül már s vele együtt sok vágy, amiről le kell mondani; sok harc, amit már

Órát és ékszert szakszerűen javít
Beér Jenő, Deák F.-u. 51. sz.

nem lehet megharcolni. Egyiket a jobb belátás ejti el, a másikat a küzdés lehetetlensége, a gyengeség.

Igy kell lennie mindennek. Ez lenne a végzet?

Ady soha nem hitt és nem hihetett abban, hogy ne végzetek szerint történjék minden. Ez nem fatalizmus és nem az egyéniség megvetése, hanem éppen az, hogy mindenkit, akinek tennie lehet, küzdeni képes: azt a Végzet hajtja erre. Az Isten, a Végzet s aki nem engedelmeskedik ennek a belső nagy parancsnak: az gonosz, az rossz.

Érzi, hogy nem tud tenni, pedig tán ő volna most itt a leghivatottabb. Ő a legjobb, aki egybeolvadt az emberekkel, a kicsikkel és jókkal.

Nem lehet. A menekülő élet.

Igy vált tehát költészetének alaphangjává a ki nem elégült végzet s véle együtt az önostorozás. A maga szánásával a maga gyűlölete. És a gyenge világnak átkozásával a szegény nyomorultaknak nagy-nagy szerető sajnálkozása.

Egészen emberivé vált.

Frenkel Pál.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK, FOLYÓÍRATOK stb.

A modern könyvtár új számai. A Gömöri Jenő szerkesztésében megjelenő Modern Könyvtár-nak új kötetei most jelentek meg. Az új sorozat is igen érdekes köteteket tartalmaz és mint mindig, változatosságával tűnik fel. Az első (116—116. szám) Hermann Bangnak, a minap elhunyt nagy dán regényírónak egyik legszebb alkotása, az Élet és halál című regénye, Telekes Béla finom fordításában és Feleky Géza formás bevezetésével. A következő (118) szám a modern magyar novella-irodalom egyik legnagyobb tehetségű művelőjének, Kanizsai Ferenknek: Bűntársak című új novellás kötete, amelynek minden darabja művészi és értékben és szépségben gazdag. A következő (119—120) szám Gauguinnak, a világhírű francia festőművésznak nem kevésbé világhírű irodalmi műve: a Noa-Noa, amely ennek a nagy művésznak gazdag színpompájú regényszerű eleményeit adja, melyek tág perspektívát nyújtanak a művész festői alkotásainak tanulmányozása szempontjából is, de mint irodalmi mű, magában is nagybecsű. A könyvet Mathényi György, az ismert poéta fordította és Medller Simon dr. irt hozzá értékes Bevezetést. A 121-ik szám Courteline, a neves francia író: Boubouroche és négy kis bolondság című kedves, humoros könyve: egyik legkedvesebb novellája és négy frappáns kis dráma jelenete. A könyvet Kosztolányi Dezső fordította a tőle már megszokott finom és artisztikus módon. A legutolsó 122.-ik szám, Szemere György: A siralomházban című színműve. Az ismert író e nagy hatású művét tudvalevően előadta a budapesti Nemzeti Színház és a Thália Színház is. A Modern Könyvtár kötetei minden könyvkereskedésben kaphatók. Az egyes szám ára 40 fillér, a kettős számé 60 fillér.

Órát és ékszer szakszerűen javít

Beér Jenő, Deák F.-u. 51. sz.

Kívánatra egy levelezőlap meghívásra házhoz megyek

Baum Ignácz

angol szabóterme Kolozsvár, Westelényi M.-u. 10. Telefonsz. 774.

Ertesitem a n. é. helybeli és vidéki közönséget, hogy a fent irt cím alatt dusan felszerelt szövet raktárral egyetemben

férfi divat szabó termet

nyitottam, hol e szakba vágó mindenféle munkát elvállalok, u. m. **saco, zsaket, smoking** és **vadász** öltönyöket a legegyszerűbbtől a legszebb kivitelig. Kényelmes fizetési feltételek mellett is.

Sok évi tapasztalatom, valamint kis rezsim folytán lehetővé válik, hogy a legkényesebb izlésnek is 15—20 százalékkal olcsóbban állithatóm elő másnál. Céлом elősmert modern szabás, valamint elsőrendű munka által pontos kiszolgálás mellett állandó vevő kört szerezni.

Amidőn a fentebbiek meggyőződésére a mélyen tisztelt közönséget egy próbarendelésre kérve, magamat becses jóindulatába ajánlva, mély tisztelettel

Baum Ignácz.

Lelkiismeretes kiszolgálás

Főzzünk gázzal,

mert a gázzali főzés a legtisztább, a legkényelmesebb és aránylag a leggazdaságosabb. Nyáron a konyhában tűrhetetlen meleg nincsen s amellet bármely pillanatban tetszés szerinti hőfok áll rendelkezésünkre. A beszerzés kiadással nem jár, mert úgy a vezetékeket, mint a szükséges főzőket, fűtőkemencéket és fürdőkályhákat

bérbe adjuk.

A havonként fizetendő bérdíj csekély összeg. Költségelőirányzat, felvilágosítás díjmentes.

A gázgyár igazgatósága.
Telefonszám 41.

A 'THÁLIA'

kávéház

(a Hunyadi-téren, szemben a színházzal)

Kolozsvár
legkellemesebb
szórakozóhelye.

Naponkint cigányzene.

Gyakori
katonazene hangverseny!!

ÚJ MAGYAR ÍRÓK ALMANACHJA.

Szerkesztik: HALMI JÓZSEF és
KÁLMÁN JÓZSEF.

Ára 1 korona. Megjelenik e hó folyamán. Előfizetést a „HALADÁS” kiadóhivatala is elfogad.

Cégtáblákat

üvegre, vászonra és bádoglemezre modern kivitelben készít
igen jutányos áráért

Belleváry Mihály
cégfestő

Kossuth Lajos-u. 7. Telefon 982

Telefonszám 620.

Telefonszám 620.

Leitner Sándor

mechanikai és elektrotechnikai vállalata
Kolozsvár, Deák Ferenc-uca 30. sz.

Nagy gramofon és lemezraktár.
Ujdonságok nagy választékban.

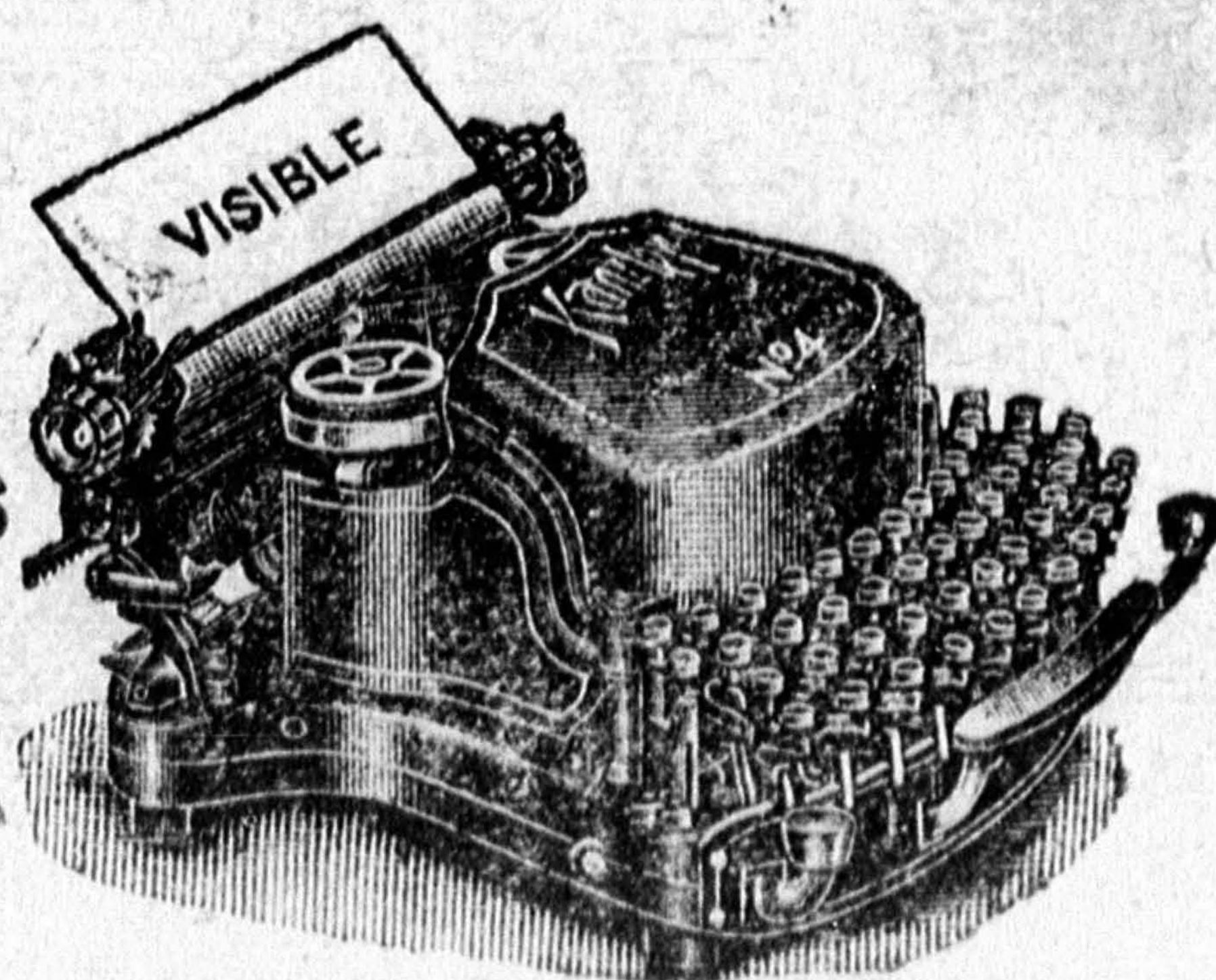
1 gramofon **10** dupla lemezzel K **50**

Nagy mechanikai műintézet

Író-,

varrógép és

kerék párok

szakszerü

javitása.

Telefon 620.